

Lect. dr. prof. logoped Eva Ráduly-Zörgő - Evaluarea dislexiei în practica logopedică

EVALUAREA DISLEXIEI ÎN PRACTICA LOGOPEDICĂ

Dislexia este

- tulburare specifică de învățare
- marchează o diferență de origine neurologică în achiziția și utilizarea abilităților de citire, scriere și ortografie
- este mai ales o dificultate de codificare lingvistică

DAR NU NUMAI !!!

- înseamnă structurare specifică neurologică, determinând o combinatie individuală a deficitului unor abilități fundamentale (micro-skills), a unor funcții instrumentale de bază.
- caracterizată prin modalitate diferită de percepție și prelucrare a informațiilor, față de cea tipică, deci DISLEXIA NU SE REZUMĂ LA ANII ȘCOLARITĂȚII

Este tulburare multicauzală și multifuncțională !

EVALUAREA DISLEXIEI DE CĂTRE LOGOPED:

Absolut necesar: cunoașterea cauzelor posibile, formelor și simptomelor (pe diferite categorii de vârstă) ale dislexiei

Dislexia poate fi diagnosticată începând din clasa a II-a, dar există simptome premergătoare încă de la vârsta preșcolară. În grupa mare, clasa pregătitoare și a I.-a (primele semne) : RISC pentru dislexie.

DE MULTE ORI LOGOPEDUL este cel care SESIZEAZĂ PRIMA DATĂ RISCUL PENTRU DISLEXIE, fără ca părintele, educatoarea sau învățătoarea să observe simptomele !!!

INSTRUMENTE DE IDENTIFICARE A SIMPTOMELOR DISLEXIEI/A RISCULUI PT. DISLEXIE:

- ❖ Probele Meixner – pentru diferite categorii de vârstă
- ❖ Probele Sindelar pentru preșcolari și pentru școlari
- ❖ KPT (Testul Profilului Cognitiv) – accesibil și on-line – pentru diferite categorii de vârstă (în lb. magh.)
- ❖ NEPSI
- ❖ PED A
- ❖ Probele de evaluare din terapia educațională NILD
- ❖ MSSST (Meeting Street School Screening Test) – pentru preșcolari
- ❖ TRPD (Test Rapid de Prognoză a Dislexiei, Meixner) pentru preșcolari

Lect. dr. prof. logoped Eva Ráduly-Zörgő - Evaluarea dislexiei în practica logopedică

- ❖ Probele Burlea pentru evaluarea funcțiilor instrumentale și a nivelului de procesare fonologică
- ❖ Probe de examinare ale citirii și scrierii (Gheorghită și Fradis)
- ❖ Culegere de probe, grile, scale și fișe de observații specifice ale unor colegi logopezi (de ex. probele D-nei logoped Anamaria Ungureanu)

ARIILE SIMPTOMELOR DISLEXIEI

- ❖ Citirea, scrierea, ortografia
- ❖ Percepția și înțelegerea informațiilor auditiv-lingvistice (aspecte fonologice, morfologice, sintactice, atenție auditivă, memorie auditivă)
- ❖ Limbajul expresiv / vocabular pasiv și activ, exprimarea ideilor, articulația
- ❖ Motricitatea, orientare spațială și temporală, integrarea senzorio-motorie, lateralitatea
- ❖ Percepția vizuală...
- ❖ Capacitatea de transfer intermodal
- ❖ Atenția

Important !

- ❖ Nu toate simptomele trebuie să fie prezente pentru ca un elev să fie dislexic !
- ❖ Unul sau două simptome nu înseamnă în mod automat dislexie !
- ❖ La copilul cu dislexie întotdeauna se combină mai multe simptome într-un mod individual !

Înainte de aplicarea probelor pentru evaluarea dislexiei:

- ❖ Anamneza specifică (persoane cu TSI în familie, valoarea Apgar la naștere, boli grave care afectează SN, evoluția motricității și a limbajului în primii ani, condiții educaționale..)
- ❖ Evaluarea nivelului de inteligență (MP color, SON, Wechsler, Nepsi, Ped A..)
- ❖

Evaluare pe ariile simptomelor:

1. Citirea, scrierea, ortografia: Începând din clasa a II-a !

Citirea:

Lect. dr. prof. logoped Eva Ráduly-Zörgő - Evaluarea dislexiei în practica logopedică

- ❖ literelor izolate(întâi vocale, apoi consoane),
- ❖ a logatomilor,
- ❖ a cuvintelor (din 1, 2, 3 silabe)

(se utilizează diferite cantități din acestea, de ex. în probele Meixner câte 50 din fiecare)

Se înregistrează: -numărul și tipul greșelilor, precum și timpul

- ❖ Pentru evaluarea comprehensiunii textului citit:

Texte adecvate categoriilor de vârstă (numărul cuvintelor fiind strict definit), urmate de câteva întrebări cu privire la conținut.

Altă culegere de probe pentru evaluarea lexiei (Gheorghită și Fradis)

Scrierea, ortografia: Copiere, dictare, denumirea în scris a unor imagini – adaptate diferitelor categorii de vârstă(numărul elementelor fiind strict definit).

2.Percepția și înțelegerea informațiilor auditiv-lingvistice

Înțelegerea și utilizarea limbajului

Diferențierea auditivă

Competențe fonologice: identificare sunete, silabisire, suprimare de sunete și silabe, adăuție de sunete și silabe, identificarea rimelor, substituire de sunete, numire rapidă

Memoria acustică și verbală și serialitatea

3. Vocabularul (pasiv și activ)

Testul Peabody (vocab. pasiv), serii de cuvinte și imagini, povestiri

4. Motricitatea, orientarea spațio-temporală, lateralitatea și integrarea senzorio-motorie

Testul Oseretzky ,Testul Bender (funcțiile vizuo-motorii) , Testul Harris (dominanța laterală), Itemi din testul Sindelar (preșcolari și școlari), Itemi din instrumentul MSSST (pentru clasa pregătitoare), Probe de orientare în spațiu tridimensional și în spațiu bidimensional, Testul Reversal

5. Percepția și memoria vizuală: Testul Frostig , Testul Bender (A și B), Probe de discriminare vizuală a formelor geometrice și a literelor(dificultatea itemilor crescând progresiv, Probe pentru memoria vizuală (câte 5-10 imagini ale unor obiecte, figuri, semne)

Lect. dr. prof. logoped Eva Ráduly-Zörgő - Evaluarea dislexiei în practica logopedică

6. Capacitatea de transfer intermodal: Testul Sindelar : evaluează transformarea stimulilor auditivi în vizual și invers, Probele de identificare vizuală a literelor care corespund sunetelor auzite, Probele de numire a literelor văzute , Probele de scriere după dictare (asocierea triplă auditiv-vizual-kinestezic)

7. Atenția: Testul de atenție D2 (Brickenkamp), Testul Bourdon-Pieron (concentrarea atenției , varanta pentru copii și pentru adulți), Testul Möhling-Ratz (pentru preșcolari), Testul Praga (atenția distributivă)

Baterii de identificarea riscului pentru dislexie

- **MSSST - (Meeting Street School Screening Test)** pentru preșcolari și clasa pregătitoare. Măsoară: abilitățile motrice, capacitățile vizuo-perceptuo-motrice abilitățile lingvistice. Are probe: verbale și non-verbale, trei subteste, fiecare cu mai mulți itemi , o scală pentru manifestările comportamentale observate în timpul examinării
- **TRPD(Meixner)** Adaptat pe baza Testului rapid de prognoză pt. dislexie a Universității Columbia din New-York, Testului Frostig și testului Inizan. Are probe pentru: Numire rapidă (culori și obiecte uzuale), Coordonare ochi-mână, Discriminare obiect-fond, Probe pt constanța formei, Identificarea poziției spațiale, Probe pentru evaluarea relațiilor spațiale, Urmărirea și repetarea ritmului

Chestionare, grile, scale în sprijinul evaluării dislexiei

- Chestionar pentru identificarea dislexiei la adulți (Smythe și Everatt, 2001, în Raduly-Z. 2010)
- Chestionar de identificarea riscului pentru dislexie (în Raduly și colab., 2013)
- Grila celor 37 simptome ale dislexiei (după Ronald D. Davis, tradus de A. Ungureanu) – prezența relativ constantă a cel puțin 10 dintre acestea marchează probabilitate crescută a dislexiei.

CONCLUZII

- Pentru un diagnostic precis este nevoie de evaluare complexă !
- Evaluarea nu se poate realiza doar într-o singură ședință de evaluare
- Logopedul (psihopedagogul, consilierul școlar) trebuie să cunoască foarte bine:
 - cauzele posibile,
 - simptomele(pe diferite categorii de vârstă)
 - instrumentele de evaluare adecvate pentru funcțiile instrumentale și abilitățile fundamentale implicate în lexie